

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟ ΓΟΥΔΙ (1909) ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ (1913)

ΕΝΟΤΗΤΑ 27

Το κίνημα στο Γουδί (1909)

Οικονομική – Πολιτική κατάσταση

Κατά την **τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα** η Ελλάδα αντιμετώπιζε σοβαρά οικονομικά προβλήματα (**1893: πτώχευση, 1898: επιβολή Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου**). Η κρίση εντάθηκε στις **αρχές του 20ού αιώνα**, καθώς η διεθνής οικονομική ύφεση 1) έκανε δύσκολη τη διάθεση των ελληνικών αγροτικών προϊόντων στις ξένες αγορές και **2)** περιόρισε τα εμβάσματα των Ελλήνων μεταναστών από την Αμερική και την Αίγυπτο. Παράλληλα, έκδηλη ήταν η αδυναμία της πολιτικής ηγεσίας να διαχειριστεί αποτελεσματικά τις εθνικές διεκδικήσεις, με αποτέλεσμα άλλοτε **1)** να οδηγεί τη χώρα σε ήττες (πόλεμος του 1897) και άλλοτε **2)** να κατηγορείται ότι παρέμεινε αδρανής μπροστά στις εξελίξεις. Έτσι, επικρατούσε πολιτική αστάθεια, καθώς κυβερνήσεις σύντομης θητείας διαδέχονταν η μία την άλλη χωρίς καμιά να φαίνεται ικανή να αντιμετωπίσει τα κρίσιμα προβλήματα της χώρας. Η δυσaréσκεια ήταν διάχυτη στην ελληνική κοινωνία.

Πολιτικοί και Μοναρχία

Στο πλαίσιο αυτό, μειωνόταν διαρκώς το κύρος των πολιτικών και της μοναρχίας. Η τελευταία κατηγορούνταν για συνεχείς παρεμβάσεις στις ένοπλες δυνάμεις, που αποδίδονταν από πολλούς (**αίτια**) στις **1)** επιλογές του διαδόχου Κωνσταντίνου, καθώς και για **2)** τη στάση του ύπατου αρμοστή της Κρήτης πρίγκιπα Γεώργιου, που θεωρήθηκε υπεύθυνος για τη ρήξη με τον **Βενιζέλο** και την επανάσταση του Θέρισου (1905).



1. Η Αναγέννηση της Ελλάδας

Στρατιωτικός Σύνδεσμος

Σε αυτές τις συνθήκες ιδρύθηκε, τον Μάιο του 1909, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος, μια οργάνωση κατώτερων αξιωματικών. Τα μέλη του Συνδέσμου δυσφορούσαν 1) τόσο για το ότι η βασιλική οικογένεια προωθούσε τους ευνοούμενους της στο στράτευμα 2) όσο και για την κακή κατάσταση των ενόπλων δυνάμεων.

Εκδήλωση κινήματος - Αντιδράσεις Κυβέρνησης

Η πολιτική ηγεσία επιχείρησε, αρχικά, να διαπραγματευτεί με τον Σύνδεσμο. Όταν, όμως, προσπάθησε, στις 12 Αυγούστου 1909, να συλλάβει την ηγεσία του, ο Σύνδεσμος, αφού ανέθεσε την αρχηγία του στον συνταγματάρχη Νικόλαο Ζορμπά, προχώρησε, στις 15 Αυγούστου 1909, στην εκδήλωση κινήματος με κέντρο το στρατόπεδο στο Γουδί (περιοχή της Αθήνας). Καθώς η κυβέρνηση δεν διέθετε δυνάμεις για να αντιμετωπίσει τους κινήματιες, δέχτηκε τους όρους τους. Τότε αυτοί επέστρεψαν στις θέσεις τους, διατηρώντας, ωστόσο, στο ακέραιο την οργάνωσή τους.

Αιτήματα

Ο Σύνδεσμος ζητούσε, κυρίως, 1) την αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων. Αυτό πρακτικά σήμαινε την απομάκρυνση από το στράτευμα των πριγκίπων, δηλαδή του διαδόχου Κωνσταντίνου και των άλλων γιων του βασιλιά, αίτημα που ικανοποιήθηκε αμέσως. Η κίνηση αυτή αποτελούσε

προϋπόθεση για **2)** την κατάργηση της ευνοιοκρατίας και την **3)** ανεμπόδιστη βαθμολογική εξέλιξη όλων των αξιωματικών. Παράλληλα, η ηγεσία του κινήματος διατύπωσε και κάποια γενικότερα, αν και θολά, αιτήματα που αφορούσαν **4)** μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση του κράτους, **5)** στην οικονομία, **6)** στη δικαιοσύνη και **7)** στην εκπαίδευση.

«Ανόρθωση κράτους»

Το γεγονός ότι οι μη στρατιωτικοί στόχοι του κινήματος ήταν γενικοί και αόριστοι δεν εμπόδισε την υιοθέτηση τους από την ελληνική κοινωνία. Αντιθέτως, μάλλον συνέβαλε στο να λειτουργήσει το κίνημα του 1909 ως **καταλύτης** που προκάλεσε μια **έκρηξη γενικότερων λαϊκών αιτημάτων**, τα οποία στρέφονταν **κατά της «συναλλαγής»** και συνοψίζονταν στο αόριστο αλλά σίγουρα επιτακτικό αίτημα της **«Ανόρθωσης» του κράτους**.

Συλλαλητήριο

Στις **14 Σεπτεμβρίου 1909** ο λαός της Αθήνας, μ' ένα εντυπωσιακό συλλαλητήριο που οργανώθηκε από τον Σύνδεσμο και διάφορες επαγγελματικές οργανώσεις, εξέφρασε την **υποστήριξή του προς το κίνημα**.

Μαυρομιχάλης - Βενιζέλος

Αρχικά, ο Σύνδεσμος δοκίμασε να υλοποιήσει τις επιδιώξεις του μέσω της **κυβέρνησης Μαυρομιχάλη**, που διορίστηκε **από τον Γεώργιο** αμέσως μετά την εκδήλωση του κινήματος. Ωστόσο, η αμοιβαία καχυποψία δεν άφησε να προκύψει κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα. Έτσι, η ηγεσία του Συνδέσμου κάλεσε στην Αθήνα τον **Ελευθέριο Βενιζέλο**, που είχε διακριθεί στην πολιτική ζωή της Κρήτης και στους αγώνες των Κρητικών για ένωση με την Ελλάδα.



**2. Συλλαλητήριο υπέρ του κινήματος του 1909,
Αθήνα, 14 Σεπτεμβρίου 1909.**

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να σχολιάσετε σε σύντομο κείμενο την εικόνα 1: Ποια μορφή δεσπόζει; Ποιες άλλες μορφές εικονίζονται; Ποιους συμβολισμούς μπορείτε να εντοπίσετε;
2. Να μελετήσετε και να σχολιάσετε την πηγή 2 και την εικόνα 2. Πώς ερμηνεύετε τη θετική στάση του λαού της Αθήνας απέναντι στο κίνημα του 1909;

Η αναλαμπή

(απόσπασμα)

Παραμονή της επιστροφής τους στην Αθήνα, κατέφθασε η Θεοδοσία, σύζυγος του κυρίου Μάγιερ, που η Αριστέα συμπαθούσε κυρίως ως συμπάσχουσα κάποιας εποχής, αφού κι εκείνη δεν είχε καταφέρει να χαρίσει απογόνους στον σύζυγό της. Μόλις βγήκαν από τη θάλασσα άρχισε η κυρία Μάγιερ να περιγράφει τις αξέχαστες διακοπές της στο Μπάντεν-Μπάντεν, σαν να 'θελε να υπαινιχθεί, να υποβάλλει την Αριστέα σε συγκρίσεις με το Φάληρο και το «Ακταίο». Έτσι τουλάχιστον το εξέλαβε η Αριστέα και σχεδόν απότομα την διέκοψε στην πρώτη της ανάσα ρωτώντας: «Λοιπόν, τι άλλα νέα από την Αθήνα;»

Η κυρία Μάγιερ, σαν να συνήλθε απότομα, δεν δίστασε να εκμυστηρευθεί αμέσως τις ανησυχίες του άνδρα της για τα τελευταία γεγονότα στο Γουδί. Για το κίνημα των αξιωματικών που είχαν φέρει τα πάνω κάτω κι είχαν αναστατώσει ανήμερα της Παναγίας όλη την Ελλάδα. Κάποιοι μιλούσαν για μια μεγάλη διαδήλωση που προετοιμαζόταν για τις επόμενες ημέρες. Έβραζε η

Αθήνα. Και όχι μόνο η Αθήνα. Ο άνδρας της κάθε τόσο μιλούσε για κάποια Φεντερασιόν στη Θεσσαλονίκη, που μάζευε γύρω της όλους τους ταραξίες, που τάχατες εκφράζαν τα συμφέροντα της εργατικής τάξης. Ανησυχούσε για τις εξελίξεις πιο πολύ κι από εκείνον, κυρίως για τις επιπτώσεις που θα μπορούσαν αίφνης να προκύψουν για τον βασιλέα και την αυλή του. Μαζί της συμφωνούσε και η φράου Βάλτραουτ, που μόλις άρχιζε να υποπτεύεται τι εσήμαινε η διαρκώς επαναλαμβανόμενη ρήση του παραθεριστή στο διπλανό δωμάτιό τους: «to goudi togoudoheri ke ton korano stoheri», και η οποία πίστευε μέχρι τότε ότι επρόκειτο απλώς για ανόητο στιχάκι.

Η Αριστέα παρακολουθούσε σιωπηλή, χωρίς να είναι σε θέση να δώσει απάντηση αρεστή ή να σχολιάσει συμφωνώντας. Ο άνδρας της από καιρό έλεγε πως η κατάσταση δεν πήγαινε άλλο, μάλιστα είχε διαπληκτιστεί με τον πατέρα του μπροστά σε κόσμο τη μέρα της γιορτής του. Είχε μιλήσει για χρεοκοπημένα κόμματα, για κοτζαμπάσηδες, που κάνανε για το συμφέρον τους κουμάντο. Ο Χρυσάνθος της Αμαλίας είχε πάρει τότε το μέρος του Διαμαντή της, υπερθεματίζοντας και καταγγέλλοντας όλους εκείνους τους αυλόδουλους, που δεν ήθελαν με τίποτα να προχωρήσει ο τόπος, πράγμα που είχε κάνει έξω φρενών τον πεθερό της, σαν κάποιος υποτακτικός να σήκωνε κεφάλι. Όσο για τον αδελφό της, τον Δημητράκη, εκείνος πια μιλούσε και δημόσια για φαυλοκρατία και εξοργιστικά ρουσφέτια. Όμως τι να της έλεγε της κυρίας Μάγιερ; Μια τέτοια εξέγερση σίγουρα δεν ήταν πράγματα φρόνιμα, μήτε συνηθισμένα.

Βιβλιογραφικά

Νίκος Θέμελης, *Η αναλαμπή*, Κέδρος, Αθήνα 2003, σ. 113-114.



Γεώργιος Α'-Βασίλισσα Όλγα

Γέννηση: [24 Δεκεμβρίου](#) 1845

Τόπος: Yellow Palace, Κοπενχάγη (Δανία)

Σύζυγος: Δούκισσα Όλγα (Κωνσταντίνοβνα)

Τέκνα: [Κωνσταντίνος Α'](#), Γεώργιος, Αλεξάνδρα,

Νικόλαος, Μαρία, Όλγα, Ανδρέας,

Χριστόφορος.

Συνοπτικές πληροφορίες αξιώματος
* Βασιλιάς της Ελλάδος*

Υπηκοότητα: Δανική, Ελληνική

Δολοφονία: [5 Μαρτίου](#) 1913

Τόπος: Λευκός Πύργος, Θεσσαλονίκη (Ελλάδα)

Έναρξη εξουσίας : 30 Μαρτίου 1863

Λήξη εξουσίας : 18 Μαρτίου 1913

Προκάτοχος

- [Βασιλεύς Όθων](#)

Διάδοχος

- [Βασιλεύς Κωνσταντίνος Α'](#)



Βασιλεύς Κωνσταντίνος Α'

Γέννηση: [21 Ιουλίου](#)/[\(2 Αυγούστου\)](#) 1868

Τόπος: Τατόι, Αττική (Ελλάδα)

Υπηκοότητα: Δανική, Ελληνική

Σύζυγος: Πριγκίπισσα Σοφία (Πρωσία)

Τέκνα: [Γεώργιος Β'](#), [Αλέξανδρος Α'](#),

Πριγκίπισσα Ελένη, [Πάυλος Α'](#),

Πριγκίπισσα Ειρήνη, Πριγκίπισσα Αικατερίνη.

Θάνατος: [11 Ιανουαρίου](#) 1923

Τόπος: Villa «Igica», Παλέρμο, Σικελία (Ιταλία)

Συνοπτικές πληροφορίες αξιώματος
* Βασιλιάς της Ελλάδος*

Έναρξη εξουσίας : 18 Μαρτίου 1913

Λήξη εξουσίας : 11 Ιουνίου 1917

Προκάτοχος

- [Βασιλεύς Γεώργιος Α'](#)

Διάδοχος

- [Βασιλεύς Αλέξανδρος Α'](#)

Έναρξη εξουσίας : 19 Δεκεμβρίου 1920

Λήξη εξουσίας : 27 Σεπτεμβρίου 1922

Προκάτοχος

- [Βασιλεύς Κωνσταντίνος Α'](#)

Διάδοχος

- [Βασιλεύς Γεώργιος Β'](#)



Βασιλεύς Αλέξανδρος Α'

Γέννηση: [2 Αυγούστου](#) 1893

Τόπος: Τατόι, Αττική (Ελλάδα)

Θάνατος: [12ης/25ης Οκτωβρίου](#) 1920

Τόπος: Τατόι, Αττική (Ελλάδα)

Σύζυγος: [Ασπασία Μάνου](#)

Τέκνο: Πριγκίπισσα Αλεξάνδρα
(Ελλάδος & Γιουγκοσλαβίας)

Υπηκοότητα: Ελληνική

Συνοπτικές πληροφορίες αξιώματος
* Βασιλιάς της Ελλάδος *

Έναρξη εξουσίας : 11 Ιουνίου 1917

Λήξη εξουσίας : 25 Οκτωβρίου 1920

Προκάτοχος

- [Βασιλεύς Κωνσταντίνος Α'](#)

Διάδοχος

- [Βασιλεύς Γεώργιος Β'](#)



Βασιλεύς Γεώργιος Β'

Γέννηση: [7 Ιουλίου](#) 1890

Τόπος: Τατόι, Αττική (Ελλάδα)

Σύζυγος: Ελισάβετ (Πριγκίπισσα Ρουμανίας)

(διαζύγιο 6 Ιουλίου 1935)

Τέκνα: Άτεκνος

Θάνατος: [1η Απριλίου](#) 1947

Τόπος: Βασιλικά Ανάκτορα, Αθήνα (Ελλάδα)

Υπηκοότητα: Ελληνική

Συνοπτικές πληροφορίες αξιώματος
* Βασιλιάς της Ελλάδος*

Έναρξη 1ης Βασιλείας : [27 Σεπτεμβρίου](#) 1922

Λήξη : [25 Μαρτίου](#) 1924

Έναρξη 2ης Βασιλείας : [3 Νοεμβρίου](#) 1935

Λήξη : [31 Δεκεμβρίου](#) 1944

Έναρξη 3ης Βασιλείας : [1η Σεπτεμβρίου](#) 1946

Λήξη : [1 Απριλίου](#) 1947

Προκάτοχος

- [Βασιλεύς Αλέξανδρος Α'](#)

Διάδοχος

- [Βασιλεύς Παύλος Α'](#)



Βασιλεύς Παύλος Α'

Γέννηση: [14 Δεκεμβρίου](#) 1901

Τόπος: Τατόι, Αττική (Ελλάδα)

Σύζυγος: [Βασίλισσα Φρειδερίκη](#)

Τέκνα: Σοφία, [Βασιλιάς Κωνσταντίνος Β'](#), Ειρήνη

Υπηκοότητα: Ελληνική

Θάνατος: [6 Μαρτίου](#) 1964

Τόπος: Τατόι, Αττική (Ελλάδα)

Συνοπτικές πληροφορίες αξιώματος
* Βασιλιάς της Ελλάδος*

Έναρξη εξουσίας : [1 Απριλίου](#) 1947

Λήξη εξουσίας : [6 Μαρτίου](#) 1964

Προκάτοχος

- [Βασιλεύς Γεώργιος Β'](#)

Διάδοχος

- [Βασιλεύς Κωνσταντίνος Β'](#)



Βασιλεύς Κωνσταντίνος Β'

Γέννηση: [2 Ιουνίου](#) 1940

Τόπος: Τατόι, Αττική (Ελλάδα)

Σύζυγος: Βασίλισσα Άννα-Μαρία (Δανία)

Υπηκοότητα: Ελληνική (είχε αφαιρεθεί), Δανίας

Τέκνα: Αλεξία, [Παύλος Β'](#), Νικόλαος, Θεοδώρα, Φίλιππος

Θάνατος: [10 Ιανουαρίου](#) 2023

Τόπος: Αθήνα, Αττική (Ελλάδα)

Συνοπτικές πληροφορίες αξιώματος
* Βασιλιάς της Ελλάδος*

Έναρξη εξουσίας : [6 Μαρτίου](#) 1964

Λήξη εξουσίας : [1 Ιουνίου](#) 1973

Προκάτοχος

- [Βασιλεύς Παύλος Α'](#)

Διάδοχος

- Προεδρευόμενη Δημοκρατία

Την 1η Ιουνίου του 1973, μετά από σχετικό δημοψήφισμα, ο [Γεώργιος Παπαδόπουλος](#) κήρυξε επίσημα έκπτωτο τον Βασιλέα Κωνσταντίνο Β' και εγκαθίδρυσε αβασίλευτο καθεστώς. Μέσα στο 1973, ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος ταξίδευε συχνά από τη Ρώμη στο Κέιμπριτζ, στο πανεπιστήμιο του οποίου παρακολουθούσε μαθήματα πολιτικής ιστορίας, ενώ το 1974 μετακόμισε με την οικογένειά του και μετά από σύντομη διαμονή στο Τσόμπαμ του Σάρρεϊ εγκαταστάθηκε στο Χάμπστεντ, στο βόρειο Λονδίνο στην Αγγλία. Τον Ιούλιο του 1974, όταν παρέδωσε την εξουσία το καθεστώς που εγκαθίδρυσε ο [Δημήτριος Ιωαννίδης](#), ανατρέποντας τον [Γεώργιο Παπαδόπουλο](#) και την κυβέρνηση του [Σπυρίδωνος Μαρκεζίνη](#), ο [Κωνσταντίνος Καραμανλής](#) επέστρεψε από το Παρίσι και σχημάτισε κυβέρνηση παλαιοπολιτικών παραγόντων. Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους διεξήχθη δημοψήφισμα με ερώτημα την μορφή του πολιτεύματος. Στον Βασιλέα δεν επιτράπη να έρθει στην Ελλάδα για να υποστηρίξει τις θέσεις του, ενώ δεν διέθετε επίσημη κι οργανωμένη εκπροσώπηση. Σύμφωνα με το ανακοινωμένο αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος η Βασιλευομένη Δημοκρατία έλαβε ποσοστό 30% επί του συνόλου των ψηφισάντων. Το 1980, μαζί με τη σύζυγό του Άννα Μαρία, συνεπικουρούμενος από μέλη της Ελληνικής κοινότητας του Λονδίνου, ο βασιλεύς ίδρυσε Ελληνικό σχολείο με το οποίο έκτοτε ασχολείται ενεργά.